

Veress Pál

Laura haja Sassoon sátor. Laura picikét föl-vonja egyik vállát, mint aki fumigálja a világot. Laura távoli, mint egy tengerszem, és hideg, mint egy kék váza. Valószínűleg azért, mert tudja, hogy szép.

Laura egy festmény címe. Veress Pál szeret fantasztikus, játékos, érzelmes, ironikus, groteszk, lírai címeket adni műveinek: *Ásatag bálvány*, *Öntelt szifinx*, *Sárkánymenyasszony*, *Ördögcsibe*, *Gavalléros kentaur*, *Megkínzott angyal*, *Pincetündér*, *Vidám apostol*. Címeit gyakran veszi a mitológia, az irodalom világából.

Ez nem jelenti azt, hogy piktúrája irodalmias. Veress Pál vérbeli festő. Előbb támad művészi víziója, azután látja el a formába, vonalba, színbe foglalt eredményt címmel. Az irónia, a líra és somolygó vegyülékük: a humor (oly ritka ajándék festő kezéből!) magukban a művekben van.

*

Veress Pál 1920. április 9-én született Budapesten. A főiskolán *Szönyi István* növendéke volt. 1948-ban díjat nyert egy Petőfi-illusztráció pályázaton. Ugyanebben az évben megnyílt első egyéni kiállítása. Ezután az elnémulás hosszú és keserves korszaka következett. 1960-tól szerepel újra a nyilvánosság előtt, hazai és külföldi kiállításokon (Genova, Párizs, Erfurt, New York). Az olvasóközönség *Rákos Sándor* óceániai versfordításaihoz készített színes illusztrációi révén ismerkedhetett meg művészetével.

Sok elismerő kritikát kapott. *Somlyó György* azt írja róla, hogy nemcsak képeinek szépségével ajándékozta meg a szemlélőt, hanem „az újrakezdés frissességével is. A tehetség elpusztíthatatlanságának vigaszával...” (Élet és Irodalom, 1963.), *Frank Elgar*: „Eredeti módot talált a formák interpretálására: sémákra vagy

inkább archetipusokra vezeti vissza őket” (Carrefour, 1965.), *Jean Michel*: „Nyers, paraszti költészet ez, a magyar folklórból fakadó, melyet gyermekkorra fölé hajolva igyekeznek kiegyensúlyozott, architekturális formákba faragni.” (Le Monde, 1965.) – Veress Pál művésze ma már megérdemelne egy monográfiát.

Sajátos mondanivalóját, összetéveszthetetlen stílusát az 1960-as években teremtette meg. Azóta mutatkoznak képein azok a bálványszerű figurák, melyekkel benépesíti egyéni mitológiáját. Lényeges vonásaira egyszerűsített, őseréjű alakzatok ezek; tömör idomai inkább a súly, mint a kiterjedés képzetét keltik. Nem tájban helyezkednek el; a háttér, mely előtt állnak, semleges: a csend tömör fala. Többnyire csak egy-egy magányos szín társul hozzájuk: sohasem hivalkodó, mindig komoly, befelé forduló, hallgatag színek. Tompított fényüket egy technikai újítás hozza létre: a művész hamut kever a festékbe, s az érdes masszát vastagon, reliefszerűen rakja fel.

Veress Pál művészetét nem a hétköznapi látvány, hanem az ösztönök és a mélylélektan, az ősi hiedelmek és megfeythetetlen emlékek világa ihleti. Éppen ezért, *Weöres Sándor* szerint Veress Pál „szélsőségesen humánus festő, hiszen sosem a természetből, mindig a kultúra emlékeiből merít”. Bálványai emberi történelmet és sorsokat éltek át, mielőtt romolhatatlan méltóságuk pózába igazodtak; groteszk figurái örvényekre és szakadékokra emlékeznek, midőn kimondják végső és feloldozó tanulásként a humor szavát.

Veress Pált e tanuláshoz küzdelmes élet, filozofáló hajlam és szerencsésen megőrzött derűs kedély vezette el. A kicsike műteremben, a Határőr út 13/b (1122) szám alatt, ahonét budai domboldal zöldjére siklik a tekintet, egy bölcs férfi alkot.

Lukácsy Sándor